

ΚΡΗΤΙΚΑ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

19*

ΚΡΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναδιφήσω μερικὰς ἀπὸ τὰς συνήθως λίαν ἀπροσίτους καὶ ἀτελῶς ταξινομημένας συλλογὰς ἀρχείων τοῦ Ἁγίου Ὀρους, ἐν τῷ πλαισίῳ γενικωτέρας ἐργασίας μου. Κατὰ τὴν ἀναδίφησιν αὐτὴν ἐπεσήμανα διάφορα ἔγγραφα συνδεόμενα πρὸς τὴν Κρήτην, ἀναφερόμενα δὲ ἰδιαιτέρως εἰς μετόχια τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Αἱ σημειώσεις μου εἶναι ἀτελεῖς, ἐπειδὴ ὅμως δὲν θὰ εἶναι εὐκόλον νὰ γίνῃ ἐκ νέου ἡ ἐργασία αὐτή, ἐθεώρησα ὅτι εἶναι σκόπιμον νὰ τὰς δημοσιεύσω ἐνταῦθα τμηματικῶς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἀργότερον ἄλλος ἐρευνητὴς χρησιμοποιῶν τὰ ἐνταῦθα παρεχόμενα στοιχεῖα θὰ ἀσχοληθῇ εἰδικώτερον μὲ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ καὶ θὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξ ὀλοκλήρου δημοσίευσίν των. Ἡ πληθὺς τῶν περὶ Κρήτης ἔγγράφων εἰς τὰς ἀρχειακὰς συλλογὰς τοῦ Ἁγίου Ὀρους καθιστᾷ ἀπαραίτητον τὴν σὺν τῷ χρόνῳ διαμόρφωσιν ἐνὸς εἰδικοῦ Corpus, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου εἶμαι βέβαιος θὰ προσθέσῃ πολλὰ νέα στοιχεῖα εἰς ὅσα γνωρίζομεν περὶ Κρήτης.

Α. ΜΟΝΗ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ἡ μονὴ Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὀρους ἤρχισεν ἤδη νὰ τακτοποιῇ τὸ πλουσιώτατον ἀρχειακὸν ὑλικὸν της, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν πολυάριθμοι ἐθνολογικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἐνδιαφέροντος πληροφοροίαι, λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν εἰς διάφορα τμήματα τῆς τότε Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη εὐρισκομένων μετοχίων της. Μὲ τὴν εὐγενῆ ἄδειαν καὶ τὴν προσηνῆ βοήθειαν τοῦ ἁγίου καθηγουμένου τῆς μονῆς Γαβριὴλ ἐσημείωσα τὴν ὑπαρξιν τῶν ἀμέσως κατωτέρω περιγραφομένων ἔγγράφων, ἐνδεχομένως ὅμως ὁ ἀριθμὸς των θὰ αὐξηθῇ, ὅταν θὰ συμπληρωθῇ ἡ ἐπιθεώρησις καὶ ταξινόμησις ὀλοκλήρου τοῦ ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ τῆς μονῆς.

Ὅλα τὰ ἀναφερόμενα ἐνταῦθα ἔγγραφα πρόκειται νὰ ταξινομηθοῦν εἰς τὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρήτη» οἰκειὸν φάκελλον, θὰ φέρουν δὲ τὴν ἐνταῦθα χρησιμοποιουμένην ἀρίθμησιν κατ' αὐξοντα ἀριθμὸν, ἥτις ὅμως δὲν ἀντιστοιχεῖ καὶ πρὸς τὴν χρονολογικὴν των τάξιν. Τὴν φρον-

*) Βλ. «Κρητικά Χρονικά», ΣΤ', 1952, σ. 204 κ. ἔ.

τίδα διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐγγράφων τὴν ἔχει ἀναλάβει αὐτοπροσώπως ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος μοῦ ὑπέδειξε τὰ περὶ Κρήτης ἔνγραφα καὶ φιλοφρόνως ἀνέλαβε νὰ ἀντιγράψῃ τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα. Ἄν καὶ γνωρίζω ὅτι θὰ προσκρούσω εἰς τὴν μειριοφροσύνην τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου, ἔκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν πολύτιμον συμπαράστασίν του, εἶμαι βέβαιος δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὅσα τυχόν ἄλλα ἔνγραφα περὶ Κρήτης εὐρεθῶσιν εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 1. Τίτλος: «*Κόπη εὐγαλμένη ἀπο το τεστιαμένιο τοῦ ποιῆ πατέρα Κυρκλήμη, τοῦ γαητανη, καμομενο διαχηρὸς τοῦ ποιῆ Ἄνδρέα σερεπειζη νοταρήου ευρησκόμενον εἰς τα χέρηα τοῦ μηοῦρ Πέρο Πελεγρὴ νοδάρου καὶ μασάρου της μεγαλης κανιζελαρηας της κρητης καταιας 17/το δεκεβροῦ εἰς |1555| στο μοναστήρη της καβαλαρεα καταπὸς στέκη μειζηποσιήλες*».

Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ εἶναι ἀντίγραφον, ἄνευ χρονολογίας, τῆς κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 συνταχθείσης διαθήκης τοῦ ἱερέως Κλήμη Γαϊτάνη, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος κληροδοτεῖ τὴν μονὴν τῆς Κερᾶς Καβαλαρᾶς ἢ Καβαλαρέας εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Διονυσίου. Ἡ διαθήκη συνετάχθη ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου Ἄνδρέα Σερεπειζῆ εἰς τὸ Κάστρο, παρόντων ὡς μαρτύρων τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἄνδρέα Λάντα καὶ τοῦ κῦρ Γεώργη Πετροπούλου κατοίκων τοῦ χωρίου Τύλισος. Διὰ τῆς ἰδίας διαθήκης ὁ Κλήμη Γαϊτάνης κληροδοτεῖ καὶ ἄλλα μικρὰ ἀκίνητα ἢ κινητὰ εἰς τὸν ἱερομόναχον Κάλλιστον, ἀνεψιόν του, εἰς τὰς καλογραίας Πελαγίαν καὶ Μακαρίαν, εἰς τὸν ἀδελφόν του Δαμιανόν, εἰς τὴν ἀνεψιάν του Φροοσύνην, εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Τζικαλᾶν καὶ εἰς τὸν Ἄνδρέαν Κουμάνον.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 2. Τίτλος: «*Κόπη ἐκ τῆς καθολικῆς προσιλόσεως τοῦ ποιῆ παπᾶ κῦρ Νίλου καὶ πνευματικοῦ εἰς ,αχοε', Δεκεμβροῦ κγ'*» (1675). Ἀντίγραφον διαθήκης τοῦ ἱερέως «*παπᾶ κῦρ Νείλου Μπαροῦς τοῦ μισῦρ Γιανούλη καὶ τῆς κερᾶ Κατερίνας τοῦ ποιῆ Ἀντώνη Κερᾶ*» διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου ὅλην τὴν κινητὴν καὶ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸ Κάστρο.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 3. Ἔτερον ἀντίγραφον τῆς ὡς ἄνω διαθήκης.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 4. Τίτλος: «*κόπια εὐγαλμένη ἀπὸ τὰ ἄτα τοῦ ποιῆ κῦρ Νικολοῦ Μουτζενίγου νοδάρου, προσεντάδα εἰς τὴν κανιζελαρίαν τῆς κουμουνιᾶς ἀπὸ ἓνα λίμπρο σκαριζαφολια εἰς σέφιλα 32*».

Ἐπίγραφον ἐγγράφου ὑπὸ χρονολογίαν 18 Μαΐου 1596, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Τζάνες καὶ Μαθιὸς Μουτζενίγοι, ὡς ἰδιοκτῆται τῆς ἐκκλησίας τοῦ «Ἁγίου Νικητὸς» εἰς τὸ Κάστρο παραχωροῦν κτῆμα των εὐρισκόμενον «εἰς τόπο λεγόμενον εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα, συνορεῦον μὲ κτήματα τοῦ Παύλου Θεομόπουλου» εἰς τὸν Θεόφιλον Παπαγιαννόπουλον, ὑπὸ τὸν ὄρον οὗτος «τὸν κάθε χρόνον νὰ δῆδει καὶ εἰμποροσάση ἡγουν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Νικητὸς πρὸς τὸν ἱερέα, ὁποῦ ἐρημερεύει τὸν ἄνωθεν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικητὸς εἰς μετριὰ καὶ χειροδοτὸς ἄσπρα πενήντα καὶ τοῦτο ἀπὸ χρόνον εἰς χρόνον ἕως τέλος κόσμου».

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 5. Ἐπίγραφον ἐπιστολῆς Γεωργίου Μαυρίτζη πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Διονυσίου διὰ τῆς ὁποίας οὗτος, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀποθανόντος δωρητοῦ παπᾶ Κλήμη Γαϊτάνη, ζητεῖ νὰ ἀποσταλῆ ἐκ τῆς μονῆς Διονυσίου ἀντιπρόσωπος διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν δωρεάν τοῦ Κλήμη. Ἡ ἐπιστολὴ συνοδεύεται ἀπὸ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν κινητῶν ἀντικειμένων τῆς μονῆς, ἐν οἷς καὶ ἡ βιβλιοθήκη της.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 6. Ἐπίγραφον ὑπὸ χρονολογίαν 23 Ὀκτωβρίου 1677, ἡ «κυρὰ Καλινίκη τοῦ ποιτὸ Νικολοῦ Μπαρμπαρίγου» καὶ ἡ θυγάτηρ της κυρὰ Μαγδαληνὴ παραχωροῦν κτήματά των εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 7. «Κόπια νοεμβρίῳ κε, κατὰ τὸ αφπα'» (1581). Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης, ὡς διαχειριστὴς τῆς μονῆς Κυρᾶς Καβαλαρᾶς, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱερομονάχου Θεοδούλου, τοῦ κατὰ κόσμον Καβαλάρου, παρέμεινεν ἄνευ ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς Διονυσίου, κυβερνωμένη προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου «Μελετίου τοῦ Ντελιντέ, κοννάδου τοῦ Μαυρίτζη», παραδίδει τώρα ταύτην εἰς τὸν μοναχὸν Παλλάδιον τῆς μονῆς Διονυσίου, ἐλθόντα πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐπογράφει ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης καὶ ἐπιβεβαιοῦν οἱ Ἰωάννης ἱερομόναχος καὶ Νικόδημος μοναχὸς κατὰ κόσμον Βιτζέντζος.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, ἀντιγραφὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριὴλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κόπια νοεμβρίῳ κε

Κατὰ τὸ αφ φα πα α.

Ἐστοντας καὶ ὁ ποιτὸ κὺρ Θεόδουλος ἱερομόναχος τὸ κατὰ κόσμον καβαλάρος νὰ ἐκραιεῖ τὸ μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὀνομαζομένης Καβαλαρᾶς κοντζεδερισμένον ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου τοῦ κὺρ Διονυσίου ἐν τῷ

ἀγίῳ Ὁρει τοῦ Ἀθωνος καὶ ὡσὼν καλόγηρος τοῦ λεγομένου μοναστηρίου ὁ λεγόμενος ποτὲ κὺρ Θεόδουλος ὁ καβαλάρος ἔλειψεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του διατὶ δὲν ἔτυχεν ἐδῶ τινὰς καλόγηρος ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μοναστήριον τοῦ τιμίου προδρομοῦ κὺρ Διονυσίου νὰ παραλάβῃ τὸ λεγόμενον μοναστήριον τῆς Θεοτόκου ὡσὼν προᾶγμα ἰδικόν τους, ἐγὼ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης, ὡσὼν ἐπίτροπος τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου τοῦ τιμίου προδρομοῦ τοῦ κὺρ Διονυσίου νὰ ἔβαλα διὰ τῆς ὥρας τὸν ὀσιώτατον ἱερομόναχον κὺρ μελέτιον τὸν ντελιντὲ τὸν κοννιαδὸν μου νὰ γουβερνάσῃ τὸ λεγόμενον μοναστήριον τὴν καβαλαράν. Ἔως νὰ ἔλθῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μοναστήριον νὰ τοῦ τὸ παραδώσω. καὶ ἔσονται νὰ ἔλθῃς ἐσὺ ὁ ὀσιώτατος παλίδιος μοναχός, ὡσὼν γέροντας πρῶτος τῆς βουλῆς καὶ ἐπίτροπος γενεράλους τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου καθὼς μὲ ἐπιτροπικὸν γράμμα καὶ μὲ τὴν ἐξουσίαν ὅπου ὡς ἄνωθεν ἔχεις καὶ ὡς αὐθέντης καὶ ἴδιος οἰκοκύρης τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου ζητῶντας νὰ σοῦ κονσενιάρωμεν τὸ λεγόμενον μοναστήριον μὲ τὰ δικαιώματα ὡσὼν προᾶγμα ἰδικόν σας. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν σήμερον ἡμέραν ἐγὼ ὁ ἄνωθεν κωνσταντῆς μαυρίτζης ὡς ἄν ἐπίτροπος ὡς ἄνωθεν· καὶ ἐγὼ ὁ λεγόμενος μελέτιος ἱερομόναχος. Δίδομεν ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὀμπρὸς ἐσένα τοῦ ἄνωθεν ἡγουμένου τὸ λεγόμενον μοναστήριον ὡσὼν προᾶγμα ἰδικόν σου. τὴν τραβενήροντας ὡς ἄνωθεν· καὶ μὲ τὰ κάτω γεγραμμένα πράγματα, ὅπου εἰς τὸ λεγόμενον μοναστήριον εὐρίσκονται καθὼς μὲ τὸ ἱβεντάριον φανερόνεται.

† Ἐγὼ κωνσταντῖνος μαυρίτζης διὰ χειρὸς ἔγραψα καὶ στέργω τὰ ἄνωθεν.

† Ἐγὼ Ἰωάννης ἱερομόναχος στέργω τὰ ἄνωθεν.

† Ἐγὼ Νικόδημος μοναχός κατὰ κόσμον βιτσέντζος στέργω τὰ ἄνωθεν.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 8. Αὐτόγραφος, ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουλίου 1652, διαθήκη τοῦ ἱερέως Κωνσταντίνου Τζελαΐτου, υἱοῦ τοῦ παπᾶ Κὺρ Γεωργίου ἀπὸ τὸ Κάστρο, παραχωροῦντος ὅλην τὴν περιουσίαν του «σιάμπελε καὶ μόμπιλε» εἰς τὴν μονὴν τῆς Κυρᾶς Καβαλαράς, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μονὴν Διονυσίου. Τὴν διαθήκην ἀκολουθεῖ κατάλογος τῶν κτημάτων τοῦ δωρητοῦ.

Τὸ κείμενον τῆς διαθήκης αὐτῆς, ἀντιγραφὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριήλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἀκολουθῶς :

Ἐπειδὴ φοβερότερον καὶ βεραιότερον οὐδὲν ἐστὶ ὥσπερ τὸ τοῦ θανάτου μυτήριον, διὰ τοῦτο καγὼ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Τζελαΐτης τοῦ παπᾶ κὺρ Γεωργίου ἀπὸ τὸ κάστρον νήσου Κρήτης κατὰ νοῦν βα-

λὼν τὸ φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶνιος ἠθέλησα αὐτο-
 προαιρέτως νὰ διορθώσω τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν παραδίδοντάς τιν
 εἰς χεῖρας τοῦ παναγάθου Θεοῦ. Ἐπειτα ἀφίνω πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς
 τὴν ἐν Χῶ ἀγάπην καὶ τελείαν συγχώρησιν. Ἐπειτα θέλω καὶ τὸ προ-
 ἄγμα μου ὅλον σιάμπελε καὶ μόμπηλε. Ἐιζιέκεινο ὅπου μοῦ ἦλθε ἀπὸ
 τοὺς γονεῖς μου, ὡσὰν καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ ἠγόρασα. Καὶ ἀκόμη καὶ
 ἀπὸ τὸν ἐδικόν μου τὸν Τζελαῖτιον νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὀμ-
 πρὸς τοῦ Ἁγίου μοναστηρίου ὅπου εὐρίσκεται εἰς τὴν Κρήτη ἐπονομα-
 ζόμενον κυρὰ - Καβαλαρά· διὰ νὰ εἶνε μνημοναμένοι οἱ ἄνωθεν ποτέ
 μου γονεῖς εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον τοῦ
 ἁγίου Ὄρους ἐπονομαζόμενον τοῦ ἁγίου Διονυσίου, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν
 σήμερον ἰδίᾳ χειρὶ ἐγράφη τὸ ὄνομά μου καὶ τῶν γονέων μου. Ἀκό-
 μη θέλω, καὶ ὅπου καὶ ἂν ἔχω προἄγμα ἔτιζι μέσα εἰς τὸ κάστρο, ὡσὰν
 καὶ τὰ χωράφια ὅπου ἔχω ἀπόξω ἀπὸ τὸ κάστρο εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνα-
 στασίαν σιὰ σπήλια τὰ χωματερὰ καὶ τινὰς νὰ εἰπῆ τὸ ἐνάν-
 τιον ἀπάνω εἰς βάρος ἀφορισμοῦ καὶ ἂν τύχη τινὰς νὰ ἐναντιωθῆ εἰς
 τὴν παροῦσαν μου διαθήκη καὶ ὕστερό μου θέλησιν, τὸν ἔχω ἀσυγχώ-
 ρητο καὶ ἀφορισμένον ὑπὸ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων
 πατέρων καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἄλυτον, σιένων καὶ τρέμων ὡς τὸν Ἰ-
 οῦδαν. Καὶ ἐν τῷ μὲν δικαιοκρίτῃ νὰ ἔχη νὰ δώσῃ λόγον, ὅταν εἰπῆ
 πορεύεσθε ἀπὸ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Ἐτι θέ-
 λω καὶ ἡ παροῦσα μου νὰ εἶναι στερεὰ καὶ βεβαία ἕως τῆς συντελείας·
 ἐγὼ Ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Τζελαῖτης ἔγραψα ἰδίᾳ χειρὶ καὶ σιέργω
 ὡς ἄνωθεν.

Καὶ διὰ ἀβήζω τοῦ ἄνωθέν μου πραγμάτου ἔχω μέσα εἰς τὸ κά-
 στρο τῆς Κρήτης μίαν κατοικίαν, σπίτια βαλμένα εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς
 Κυρίας Λαοδηγητρίας τοῦ ἐξώπορτου, τὰ ὁποῖα ἔδωκα λίβελο τοῦ Ἀν-
 τωνίου Χαλκιόπουλου, διὰ δουκάτα κρητικὰ δέκα ὀκτώ, τὰ ὁποῖα μοῦ
 ἦλθασιν ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

Ἀκόμη ἄλλη μίαν κατοικία, τὰ ὁποῖα μοῦ ἦλθασιν ἀπὸ τὸν πενθε-
 ρό μου, τὸν παπᾶ - Ἰωάννη τὸν κυνηγό, βαλμένα μέσα εἰς τὴν ἐνορίαν
 τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Κλισάροχο. Καὶ σιμὰ τῶν σπιτίων ἔχω καὶ
 ἐκκλησίαν ἐπονομαζομένη ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Χασμαλεύρης· καὶ αὐτὴ
 ἡ ἐκκλησία ἔχει πέντε μόνο σπίτια καὶ νοικιάζονται.

Ἡ ἄνωθεν ἐκκλησία ἔχει καὶ ἓνα κομάτι χωράφι μηζούριον ἔξη
 σπιζάρια, βαλμένον εἰς τὴν Παναγίαν ὀνομαζόμενη στὴν Ψυμουζανή.

Ἐχω καὶ στὴν ἁγίαν ἀναστασίαν εἰς τὰ σπήλια τὰ χωματερὰ, τρία
 κομάτια χωράφι· τὰ ἄνω μοῦ ἦλθασιν ἀπὸ τὸν ποτέ μου πατέρα.

Ἐχω καὶ ἀντίκριτα τῶν ἄνωθέ μου χωραφίων ἓνα κομάτι χωρά-
 φι καὶ αὐτὸ βαλμένο μέσα εἰς τὸ μειόχι τοῦ τζᾶν πιέρο τοῦ ρουγε-

ρείο τὸ ὁποῖον τὸ ἀγόρασα ἀπὸ τὸ γέρω Μαιθαῖο μηζούρια πέντε.

*Ἐχω καὶ εἰς τὸ χωρίον μερτικὰ μαρου δύο κατοικίες σπήτια, τρία κομάτια ἀμπέλι σιὸν πλατύλαγκο ἀπὸ κάτωθεν τοῦ ἀμπελίου τοῦ Ταμουλῆ.

Τρία κομάτια σόχορα εἰς τὸν καιζηφόρη.

*Ἐνα λιόφυτο εἰς τὸ χωρίον κορφές.

Μίαν κατοικίαν σπίτια εἰς τὶς κορφές τὰ ὁποῖα ἔχω παρμένα διὰ λόγου τους, ρεάλια τριάντα καὶ ἐξόδιασά τα εἰς τὸ ἄνωθεν μοναστήρι. καὶ τὸ ρέστος στέκεται νὰ πάρω ὅλον τὸν μῆνα τὸν ὀκτώβριον πρὸς τὸν ἐρχόμενον.

*Ἐχω ἀκόμη νὰ μοιράσω μὲ τὸν ἐξάδελφόν μου τὸν Νικόλαον ὅλα τὰ πράγματα τῶν μπαρμπάδων μας, τὰ ὁποῖα πράγματα δὲν ξέρω πὰ μοῦ θέλουσι τοκάρη εἰς τὴν πάριτε μου, γιὰ τοῦτο τ' ἀφίνω μὴ μοιράζοντας τα παρόντας. δίδω ἀβίζω γράμμα μου ὄβεο μὲ γράμμα νοδάρου νὰ ἤξέρη τὸ ἅγιον μοναστήριον.

*Ἐγὼ ὁ ἄνωθεν Ἱερεὺς ὁ Τζελαῖτης γράφω ἰδίᾳ χειρὶ καὶ στέργω τὰ ὡς ἄνωθεν.

† ,αχνβ' ↪ Διαθήκη τοῦ παπα κὺρ Κωνσταντῆ τοῦ Τζελαῖτη ἔγινε καλόγηρος καὶ μετωνομάσθη Κοσμάς.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 9. Αὐτιόγραφος, μακρὰ, ὑπὸ χρονολογίαν ,αχοη' (1678) Ἀπριλίου ζ', ἐπιστολὴ τοῦ ἀποσταλέντος εἰς Κρήτην ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς Διονυσίου διὰ νὰ ἐπιτροπεύσῃ τὴν μονὴν Κυρᾶς Καβαλαρέας. Πληροφορίαι περὶ τῆς μονῆς: Εὗρισκετο εἰς τὸ χωρίον Καβροχώρι, πλησίον τῆς μονῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἦτο ἱστορισμένη «ἀπὸ τὸ δάσκαλο τὸν Μερκούριο». Ἡ ἐπιστολὴ περιέχει καὶ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα περὶ ἐπιδημίας πανώλους κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐν Κρήτῃ.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, ἀντιγραφὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριὴλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Πανοσιώτατε καὶ αἰδεσιμώτατε *Ἄγιε Καθηγούμενε τῆς καθ' ἡμᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, *Ἄγιε Δικαίῳ τὴν ὀφειλομένοι καὶ εἰληκορινὴ μετάνοιαν κοιίζω τῆς Πανοσιότης σου ἅμα τοὺς Ἁγίους Προηγουμένους καὶ ἁγίους Ἱερομονάχους καὶ Ἱεροδιακόνους, συνάμα τοὺς ἁγίους Γέροντες καὶ πάση τῇ ἐν Χρῆ ἡμῶν ἀδελφότητι μετάνοιαν τὴν ἐξ ὅλης ψυχῆς προνέμομεν ἅπαντας. Πλὴν πατέρες ἅγιοι τῇ νὰ σᾶς γράφο τὴν κακοριζικίαν μου ὅπου μου ἔτυχε διατῆ καθὼς ἤλθαμεν ἰσιτὴν Πάρο μοῦ ἴπαν πὸς ἰ πανοῦκλα κόφιτη πολλὰ κακὰ ἰς τὴν Κρήτη ὅπου δὲν εἶνε κανένας τόπος γερός, ἔτιζι ἐγο βάνοντας ἰσιτὸ νοῦ μου πὸς ἂν σταθῶ ἰσιτὴν Σαντορίνη ἔναν δύο μῆνας θέλει περάσει, καὶ ἐκεῖνο χερότερα

ἀναφτε καὶ δὲν εὐρίσκα καῖκι νὰ περάσω, καὶ τὸν γενάρη εὐρήκα καῖ-
 κι ἰσιὰς 16 τοῦ μηνὸς καὶ δὲν μὲ ἄφηνεν ὁ κόσμος νὰ πάο διὰ νὰ μὴ
 χαθοῦμεν ἀμὴ ἐγὼ ἔστωντας καὶ εἶχα τὴν ἔνια νὰ πάγω νὰ ἰδῶ τὸν
 τόπον ἐπύγα καὶ εὐγήκα ἰσιτὴν σπιναλόγκα καὶ ἐκάμαμεν μέσα εἰς τὸ
 καῖκι ἡμέρες 13 διὰ νὰ μᾶς προαικάρουν εἰς τὴν σπιναλόγκα καὶ ἐσί-
 ραμεν φουροτοῦνα μεγάλη νὰ χαθοῦμεν μέσα ἰσιτὸν λιμνιόνα τὴν ἱμέρα
 τῶν χριστιουγένων καὶ σὰν ἴδα πῶς δὲν μᾶς προαικάρουν ἰθὺλήσα νὰ
 εὐγο πέρα ἰσιτο σκογιέτο ἀντίπερα τῆς φοριέτζα, καὶ εἶτσι ἀσθένησεν ὁ
 Παρθένιος καὶ ἀπόμυνα δύο ἡμέρες εἰς τὸ καῖκι καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα
 ἔχυσεν τὲς εὐλογιές, καὶ σὰν ἴδαν οἱ ναῦτες μᾶς ἐδίωξαν καὶ εἶτσι ἐπῆ-
 γα πέρα καὶ σπῆτι δὲν εὐρήκαμεν, διατι δὲν ἔχουν μόνο κάθε ἕνας
 μίαν καλήβαν καὶ ἐπήγαμεν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀκουμπήσαμεν,
 καὶ τὸ σάββατο ἐβάρουνεν πολλὰ καὶ ἐκοιτούνταν ἡμέρες $\overline{\kappa\epsilon}$. Καὶ δὲν
 λέγω τίποτες πολυλογίες διατι καλὰ τὸ ἤξεύρετε πῶς δὲν μοῦ εὐρί-
 σκουνταν παράδες διὰ ἐξοδία καὶ εἶτσι ἐπούλησα ἕνα ζευγάρι μαχέρια
 διὰ τρία γρόσια νὰ πορευθοῦμεν διὰ ψωμί καὶ ἴταν ἰσιτὸ παζάρι δροά-
 μια 40 ἀμι δὲν τὸ εὐρίσκαμεν καὶ ἐκίνο καὶ ὅταν ἔγινε καλὰ ἀφίκα
 ὅλα μου τὰ ροῦχα ἰσιτὸ σκογιέτο ἰς ἕναν ἱερέα νὰ τὰ φυλίγη καὶ ἐμῆς
 πᾶμεν ἰσιτὸ Κάστιρο διὰ νὰ ἀνταμώσω τὸν Μητροπολίτην νὰ ἰδῶ τὴ μοῦ
 λέγει, καὶ μὲ δύο ἡμέρες ἐφτιάσαμεν εἰς τὸ Κάστιρο πορπατώντας καὶ
 ἐπίγαμεν καὶ τὸν ἀνταμώσαμεν καὶ ἐδώκαμεν του τὸ γράμα καὶ μᾶς
 ὑποδέχθη ἀμὴ μᾶς ἴπε πάραυτα πὸς ἄτυχος κερός ἴνε διὰ τὸν θάνατον
 καὶ ἂν πορήτε περάσετε πέρα εἰς κανένα νυσι ἔως νὰ ἰδητε ὑγία καὶ
 ὕστερα ἐλάτε. Καὶ γύρενα καῖκι ἢ καμία λότρα νὰ τοὺς πάρω νὰ φύ-
 γω καὶ ἐπούλησα καὶ τὸ ἕνα μου ράσο διὰ ὀκτὼ γρόσια νὰ δώσω τῶν
 νάβλο καὶ νὰ φάμεν καὶ ψωμί ἰσιτην σιράτα ἀμὴ δὲν εὐρίκα καὶ εἰς
 τὰς $\overline{\kappa\delta}$ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἐβρέθηκεν ἰ πανούκλα ἀπάνω του καὶ
 εἶτσι σὰν μὲ τὸ ἴπεν ἀπόμυνα ἀποθαμένος διατι δὲν ἤξευρα τί νὰ κάμω,
 καὶ ὁ παπᾶς πλέον ἐχάθηκεν, ἀμὴ τί νὰ κάμο νὰ φύγο νὰ τὸν ἀφίσω,
 δὲν τὸ ἔκαμα διατι καὶ ἀπὸ τὸν θεὸν ἐφοβούμουν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀν-
 θρώπους ἐντρεπόμουν. εἶτσι ἐκαθήσαμεν ἔως ἀναπαύθηκεν εἰς τὰς $\overline{\kappa\theta}$:
 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρα τρίτη καὶ σὰν τῶν ἐθάψαμεν ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸ
 Κάστιρο καὶ ὕβγαμεν ἀπὸ τὴν Πόρτα τῶν Χανίων μέρους, καὶ ἐπήγαμεν
 εἰς ἕνα χωρίον λεγόμενον Καβροχώρη καὶ ἐμήναμεν καὶ ἐκὴ μιλόντας
 ἀναφέραμεν πῶς ἔχομεν ἐδῶ ἐκκλησίαν λεγομένη ἰ Παναγία ἰ Καβα-
 λαρέα. Καὶ ὡς ἴκουσαν μᾶς ἴπαν ποῦ ἴνε καὶ μᾶς ἐδιξαν καὶ ἐπίγα-
 μεν ἔως ἐκὶ καὶ ἴβραμεν ἕνα ἱερομόναχον καὶ ὁ πατέρας του καὶ ἰ μά-
 να του καὶ διὼ πεδιά ὅπου εἶναι τώρα ἐκὶ χρόνους $\overline{\zeta}$ καὶ ἔχουν κτι-
 σμένα τὸν παλεὸν φοῦρονον ὅπου ἦταν μὲ τὸ κελαρικὸ του ὡς καθὼς
 ἦταν τὸ πρότω καὶ τὰ ἄλλα ὅλα ἴνε ἀχαλασμένα παντελὸς ἀγνώριστα.

ἡ ἐκκλησία καλὰ γερῆ μὲ τὴν ἱστορία τῆς ὁκαθὼς τὴν ἐσιτόρησε ὁ δά-
 σκαλος ὁ μερκούριος, τὰ δημόθυρα τῆς ἴναι ἱσιὸ μοναστηῖρι ὅπου ἴνε
 σιμάμας καὶ ὀνομάζετε ἱερουσαλήμ. καὶ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας καὶ ἕνα
 χάλκωμα ποῦ ἔχιναν τὸ κηρὶ καὶ ὡς μοῦ ἴπαν ἴναι ὀκάδες $\overline{17}$. πλὴν
 ἐσιτάθηκα ἀπάνω ἱσιο σπήτη μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους γιατί ἦταν πασιρικὰ
 ἀπὸ ἀσθένεια ἕως νὰ εὔρο καίκι νὰ περάσω πέρα ἱσιη σαντορίνη νὰ
 καθησωμεν νὰ περάση τὸ κακό, ἄν γένη λάδι νὰ πάγω νὰ τσακίσω τὰ
 πόδια μου νὰ πολεμήσω νὰ ἔβγανα τὰ ἄσπρα τὰ δανιακὰ νὰ τὰ σιύλω
 διὰ νὰ πάρειτε τὸν σταυρόν. Διατι ἄν ἰθέλατε μὲ στείλη καὶ ἐμένα ἱσιέ-
 ναν τῶπων νὰ ἔχω κατάστιχα ἕχα ἐλπίδα ἱσιὸν Θεὸν πὸς ἠθελα ἐπω-
 ρέσω νὰ βγάλω ὁσὸν καὶ ἄλλους. ἀμὴ ἐπηδὴ μὲ ἐκαταφρονήσατε ἔιζι
 ἀπὸ ὄλους καὶ μὲ ἐριξατε εἰς τόπον ἔρημον ἴδε καὶ ὁ θεὸς καὶ μὲ ἐπέ-
 δευσε χειρότερα διὰ ταῖς ἁμαρτίαις μου διατι ἔλεγα πὸς νὰ εὔρο γερόν
 τόπον νὰ πολεμήσω καὶ ἐγὼ ὡς ἠθελα πορέσω νὰ κάμο τίποτες διὰ τὸ
 μοναστηῖρι, ἀμὴ εὔρηκα σπαθὴ δῆστομο θάνατον καὶ πίνα μεγάλη, ἀμὴ
 ἄν ἠθελα ἔχει τὰ κατάστιχα τῶν νισύων ἠθελα πάγη νὰ κάμω τίποτες
 καὶ νὰ εὔγανο τὸ ψωμί μου νὰ τρώγω νὰ μὴ ἀποθανο τῆς πίνας. ὅπου
 ἐκάμαμεν ἡμέρες $\overline{16}$: δίχως ψωμί τὴν ἐβδομάδα τῶν βαΐων, διατι δὲν
 ἠμποροῦμεν νὰ ἐβγοῦμεν ὄξο ἀπὸ τῶν φόβων τῆς πανούκλας, καὶ ἔιζι
 ἀγόρασα τρία πινάκια σιτάρη καὶ τὸ ἀφήκα τοῦ Παπαύλου καὶ νὰ κά-
 θετε ἱσιὸ μετόχι μαζὶ μὲ τὸν παπᾶ ὅπου ἴναι ἐκὶ καὶ ἐγὼ ἠλθα ἱσιὸ
 Κάστρο καὶ ἐβροῆκα βάρκα καὶ ἠλθα ἱσιὴν σαντορίνη ἱσιὸ σπήτι μας
 καὶ κάθομε ἐοσναποῖδὸ διὰ τὴν ἀσθένειαν. Καὶ ἰδήτε ἄν σᾶς φενετε κα-
 λὰ νὰ κρατήσωμεν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μοναστηῖρι διὰ καμία βωλὰ
 θέλη ἔχει καὶ διάφορον τὸ μοναστηῖρι ἄν καισταθοῦν τὰ χωρία ποῦ
 ἴναι τριγύρω, ὄλοι τὸ ἀγαποῦσι νὰ ἴνε τοῦ μοναστηρίου καὶ ἴτη πράγ-
 ματα ἔχουν ἡ χριστιανὴ μὲ ἀφορισμὸν ἐβγαίνουν, τῶν δε Τουρκῶν ὅπου
 ἴνε ταχρισμένα ἀπάνω τους ἰδήτε ἄν πορήτε νὰ βγάλετε ὄρισμὸν πὸς
 ἦταν ἀπανο ἱσιὸ κεσίμι τῶν πραγμάτων τοῦ μοναστηρίου καὶ νὰ ἰδήτε
 νὰ κυτάξετε ἴτι γράματα ἴνε αὐτοῦ τοῦ μετοχίου προσηλώματα τῶν χω-
 ραφίων ἡ παλεὰ κατὰστιχα νὰ τὰ βάλειτε εἰς μία σακουλα καὶ νὰ τὰ
 βουλώσετε νὰ μοῦ τὰ σιύλετε καὶ ἄν ὄρίσετε σιύλετε μου καὶ ἕναν κα-
 λόγηρο μήνα δωση ὁ θεὸς καὶ περάση τὸ κακὸν καὶ παγο καὶ πολεμή-
 σω καὶ ἐγὼ ἴτε βοηθήση ὁ θεὸς καὶ ὁ Πρόδρομος καὶ ἄν δὲν παύση
 τὸ κακὸν πλέο πέρα δὲν πάγο διατι ἄνθρωποι δὲν ἀπόμειναν ὄλότελα,
 καὶ ἴνὲ ἱσιὸ τευτέρη τοῦ πασᾶ γραμένοι ἄνθρωποι ἀποθαμένοι χιλιά-
 δες ἐβδομήντα ὀκτιὼ ἦς ὄλο τὸ ρένιον τῆς Κρίτης ἀπὸ δέκα χρονῶν καὶ
 ἀπάνω, ἰδὲ τὰ μικρὰ ἴνε ἄγραφα καὶ πάλαι ὄλημέρα ἀποθένουν, καὶ
 εἰς αὐτὸ δίνω εἴδηση τῆς πανοσιοιτης σας ὡς ἐγνωρίζετε καλίτερον ἄς
 γένη. καὶ νὰ ξέρετε χορισάλο πὸς ἔαν δὲν παύση ἡ πανοῦκλα πλέο πέρα

δὲν πάγο καὶ σιύλετε μου τῆς Μύλος τὸ δευτέρη καὶ τῆς σαντιορίνης πέλης πολεμήσω νὰ βγάλω τὰ ξένα ἄσπρα καὶ νὰ ἔλθω ἰσιτὸ μοναστήρι νὰ ἴμε ἰσιτὴν ἐκκλησίαν διατὶ δὲν ἤπορὸ πλέονα πορπατήσω καὶ ἐδὸ τόπος δὲν ἴνε νὰ καθήσω ἰσένα κάστρο νὰ ἐμπορέσω νὰ κάνω τίποτες ὡς καθὼς ἐθάρον, ἀμὶ ἦναι ἕνας φιοχὸς κόσμος ὅπου δὲν ἴδα ἀλλοῦ τὴν γυμνότητα ὅπου ἔχουν, καὶ ἄλο τίποτες πατέρες δὲν ἤξεύρω μόνο ποῦ ἐδιάβασαν τὴν ἀπανταχοῦσα ἰσιτὸ Κάστρον εἰς τὸν ἅγιον Μανθέον καὶ ἐμάζωξα ἄσπρα π. ἐξομολόγησα καὶ ἕναν πανουκλιασμένον στανικός μου διατὶ δὲν εἶχα νὰ πάρω ψωμὶ καὶ μοῦ ἔδωσεν ἄσπρα φ. ἄλο τίποτες δὲν ἴδα. Ἰδήτε καὶ νὰ μοῦ μηνήσετε πὸς νὰ κάμο, καὶ ἂν δὲν ἔρθη γράμα ἀπὸ αὐτοῦ ἐγὼ ἀπεδὼ δὲν πάγο ποθενά. Ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους μετάνοιαν ποιῶ, ταῦτα καὶ ἡ εὐχὴ σας μεθ ἡμῶν, ἀμήν.

ὁ προηγούμενος Χαραλάμπης ἀδελφὸς κατὰ πάντα
,αχοῆ' Ἀπριλίου ζ'

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 10. Αὐτόγραφος, ὑπὸ χρονολογίαν ,αψδ' (1704), Ἰουνίου γ', ἐπιστολὴ τοῦ Ἀντωνίου Μανδρινοῦ καὶ τοῦ γυναικαδέλφου του Ἰωάννου Μπονάνου πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Διονυσίου περὶ τῆς παρουσίας οἰκονομικῆς καὶ διοικητικῆς καταστάσεως τῆς μονῆς Κερᾶς Καβαλαρέας.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 11. Τίτλος: «Κόπια εὐγαλιμένη ὑπὸ τοῦ βιβλίου τῆς νοταρίας, ἐμοῦ Πέτρου ἱερέως Μιχαλήτζι καὶ νοταρίου εἰς ,αφο', ἡμέρα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς εἰς ταῖς γ'» (1570).

Καταγραφὴ τῶν ὑπαρχόντων τῆς μονῆς Κερᾶς τῆς Καβαλαρέας.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 12. Τίτλος: «Κόπια εὐγαλιμένη ἐκ τὸ βιβλίον τῆς νοταρίας, ἐμοῦ Σταυριανοῦ Λαγωῦ, ,αφξστ', μαῖω ια', ἐν Χάνδακι Κρήτης» (1566). Ὁ Ἀθανάσιος Μεγιστάνος, ἱερομόναχος, παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον Καλαμώννα, προϊστάμενον τοῦ μετοχίου τῆς κερᾶς Καβαλαρέας, νῦν ὄντα ἀσθενῆ, τὸ μετόχιον μὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα πρὸς διαχείρισιν. Ὑπογράφει: «κῦρ Νικολὸς ἱερεὺς ὁ Μαλαξὸς καὶ πρωτόπαπας Ναυπλίου».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὅπως ἤδη ἐλέχθη εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παρόντος ἀρθρου, ἡ ταξινομήσις τῶν ἐγγράφων εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς μονῆς Διονυσίου δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν χρονολογικὴν τῶν σειρᾶν. Ταξινομήσις τοῦ εἴδους αὐτοῦ δὲν εἶναι εὐχερῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ὑπάρξεως ἀχρονολογήτων ἢ δυσχερῶς χρονολογουμένων ἐγγράφων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐνδεχομένης μεταγενεστέρως ἀνευρέσεως καὶ ἄλλων μὴ ταξινομη-

θέντων ἀρχικῶς ἐγγράφων. Κατ' εὐτυχῆ πάντως σύμπτωσιν τὰ ὡς ἄνω εἰς τὴν Κρήτην ἀναφερόμενα ἔγγραφα εἶναι χρονολογημένα, πλὴν ἑνὸς τὸ ὁποῖον δὲν φέρει μὲν χρονολογίαν, εἶναι ὅμως εὐχερὲς νὰ χρονολογηθῆ. Τὸ παλαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 1, τὸ ὁποῖον συνετάχθη τὴν 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1555. Ἀκολουθοῦν τὸ ὑπ' ἀριθ. 12, χρον. 1566, τὸ ὑπ' ἀριθ. 11, χρον. 1570, τὸ ὑπ' ἀριθ. 7, χρον. 1581, τὸ ὑπ' ἀριθ. 4, χρον. 1596, τὸ ὑπ' ἀριθ. 8, χρον. 1652, τὰ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3, χρον. 1675, τὸ ὑπ' ἀριθ. 6, χρον. 1677, τὸ ὑπ' ἀριθ. 9, χρον. 1688, καὶ τέλος τὸ ὑπ' ἀριθ. 10, χρον. 1704. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 δὲν φέρει χρονολογίαν, ἐν συνδυασμῶ ὅμως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7, τὸ ὁποῖον χρονολογεῖται εἰς τὸ 1581, δέον νὰ μὴ τοποθετηθῆ μακρὰν τῆς χρονολογίας ταύτης.

Τὰ ὡς ἄνω ἔγγραφα, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4, ἀφοροῦν εἰς δωρεὰς πρὸς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει μονὴν Διονυσίου. Τὸ 4 ἀναφέρεται εἰς δωρεὰν πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικήτα (= Νικητός), ἄγνωστον δὲ πῶς εὐρέθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Διονυσίου. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἔγγραφον ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἐρμηνείας ὅλων τῶν ἄλλων. Ἡ ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀνασυγκροτουμένη ἱστορία τῆς μονῆς Καβαλαρέας ἔχει ὡς ἀκολουθῶς: Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 ὁ ἱερεὺς Κλήμης Γαϊτάνης ἀφιέρωσε τὴν προφανῶς ἰδιόκτητον ἐκκλησίαν του καὶ μονὴν τῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου. Τὸ 1566 ἐπίτροπος, διὰ λογαριασμὸν τῆς μονῆς Διονυσίου, γίνεται ὁ ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Μεγιστάνος, διαδεχόμενος τὸν Ἰάκωβον Καλαμώνα. Τὸ 1570 συντάσσεται πλήρης κατάλογος τῶν ὑπαρχόντων τῆς μονῆς. Τὸ 1581 ὁ ἐπιτροπεύων τὴν μονὴν Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης παραδίδει τὴν μονὴν εἰς τὸν Παλλάδιον, διαδεχόμενον τὸν Μελέτιον τοῦ Ντελιντέ, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει προσωρινῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος Θεοδούλου. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Γεωργίου Μαυρίτζη πρὸς τὴν μονὴν Διονυσίου καὶ δὲν φέρει χρονολογίαν, ἐπειδὴ εἶναι πρόσκλησις πρὸς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει μονὴν ἵνα ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους τῆς διὰ νὰ παραλάβουν τὴν μονὴν τῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας, καὶ ἐπειδὴ ἐπίσης περιέχει λεπτομερῆ καταγραφὴν τῶν πραγμάτων τῆς μονῆς, δέον νὰ χρονολογηθῆ βεβαίως ἔπειτα ἀπὸ τὸ 1555, ἔτος καθ' ὃ ὁ Κλήμης Γαϊτάνης ἐδώρησε τὴν μονὴν τῆς Κεραῆς Καβαλαρέας εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου, καὶ πρὸ τοῦ 1566, ἔτος καθ' ὃ ἀναφέρεται ὁ διαδεχόμενος τὸν πρὸ αὐτοῦ ἐπίτροπον Ἰάκωβον Καλαμώνα. Προφανῶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρίτζη δέον νὰ ἔχη γραφῆ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 καὶ ἐνδεχομένως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1556. Κατὰ ταῦτα, ἡ ἱστορία τῆς μονῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος συνοψί-

ζεται ὡς ἑξῆς : Τὸ 1555 προσφέρεται ὑπὸ τοῦ Κλήμη Γαϊτάνη εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου, μὲ προσωρινὸν ἐπίτροπον τὸν Κωνσταντῖνον Μαυρίτζην. Ὁ παλαιότερος, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἀντιπρόσωπος τῆς μονῆς Διονυσίου, ὑπῆρξεν ὁ Ἰάκωβος Καλαμών. Τοῦτον διαδέχεται τὸ 1566 ὁ Ἀθανάσιος Μεγιστάνος· ἀργότερον καὶ ἀφοῦ τὸ 1570 κατεγράφησαν λεπτομερῶς τὰ ὑπάρχοντα τῆς μονῆς, πάντως ὅμως πρὸ τοῦ 1581, ἐπιτροπεύει εἰς ἱερομόναχος, Θεόδουλος Καβαλάρης, τοῦτον δὲ ἀποθανόντα διεδέχθη ἐπ' ὀλίγον ὁ συγγενὴς τοῦ πρώτου προσωρινοῦ ἐπιτρόπου καὶ διαχειριστοῦ τῆς μονῆς Κωνσταντῖνου Μαυρίτζη Μελέτιος ὁ Ντελιντέ, καὶ κατόπιν ὁ Παλλάδιος, ἐλθὼν πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ἐκ τῶν ἐγγράφων 1, 11 καὶ 5 προκύπτει ὅτι ἡ μονὴ ἦτο πλουσία καὶ εἰς κινητὰ καὶ εἰς ἀκίνητα, εἶχε δὲ καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην. Καθ' ἃ δὲ συνάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω δημοσιευομένου ἐγγράφου ἀριθ. 9, ὑπὸ χρον. 1678, ἡ μονὴ εἶχε διακοσμηθῆ ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Μερκουρίου.

Ἐγγραφα διὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος δὲν ὑπάρχουν· οὐδόλως ὅμως ἀποκλείεται νὰ λανθάνουν ταῦτα εἰς τὰ ὑπόλοιπα, μὴ ταξινομηθέντα εἰσέτι ἀρχεῖα τῆς μονῆς Διονυσίου. Ἡ μονὴ Καβαλαρέας ἐμφανίζεται καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐγγραφον 8, τοῦ 1652, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Τζελαΐτης ἀφιερώνει εἰς ταύτην ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Ὁμοίου τύπου δωρεά, καθ' ἃ τὸ ἐγγραφον 2 (καὶ τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ 3) γίνεται τὸ 1675 ὑπὸ τοῦ ἱερέως κῦρ Νείλου Μπαροῦς, καὶ πάλιν τὸ 1677, κατὰ τὸ ἐγγραφον 6, ὑπὸ τῆς κυρᾶς Καλινίκης τοῦ Νίκολου Μπαρμαρίγου.

Καθ' ὅσον γνωρίζω τὰ ὡς ἄνω ἐγγραφα τῆς μονῆς Διονυσίου εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τῆς ὑπάρξεως μονῆς τῆς Κυρᾶς Καβαλαρέας εἰς τὴν Κρήτην. Προφανῶς ἡ μονὴ αὕτη ἐγκατελείφθη ἢ κατεστράφη κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, ἐφ' ὅσον αὕτη, ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐγγραφα 9 καὶ 10, ἐπέζησε τῆς ἀλώσεως τῆς Κρήτης.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ